

Posouzení bakalářské práce Marie Kroužilové **Aktualizace a diferenciacie baladické tradice v Knize baladické Antonína Sovy.**

Marie Kroužilová se rozhodla prozkoumat, popsat a tam, kde jí k tomu text básně povzbudí, též interpretovat Sovovu Knihu baladickou (1915), která je známa jen málokomu a která je, alespoň tak se mi to jeví, považována za hodnotu spíše časovou než nadčasovou, vlastně za jistou kuriozitu, jež utkvěla v době svého vzniku.

Nepochybně nás tu může zneklidňovat už jenom to, proč se senzitivní lyrik, jediný autentický představitel básnického impresionismu, rozhodl vyprávět veršem namnoze dramatické děje (a namnoze o vášni), aktualizovat a přizpůsobit své potřebě (nejspíš i velmi osobní) starší žánrové tradice, jak práce prokazuje nejen tradici baladickou.

Potřeba objektivace, popřípadě i symbolické mýtizace osobního dramatu (traumatu, dilematu) se nám jeví analogická zejména k Dykově epické a dramatické tvorbě; kontextově se Sova včleňuje do vlny baladismu, příznačné pro dané období (autorka ji pouze stručně připomíná). Ta pak nejen v jeho tvorbě stvrzuje zase novoromantickou vývojovou fázi. A tak podobně.

Když Marie Kroužilová hledá stopy epické intence před Knihou baladickou, upozorňuje jednak na básníkovu použití termínu „balada“ pro náznakové (jen napovězené) zkratky milostných kolizí a zcizení (Lyrika lásky a života, 1907), jednak podnětně dokládá epičnost symbolistních básní. Ta by, myslím, měla být zkoumána soustavněji, neboť by se takto mohlo cosi podstatného doslovit k specifičnosti sovovského symbolismu jako takového.

Protože autorce šlo především o to, aby prokázala či zpochybnila Sovovo přihlášení se k baladické tradici (viz titul sbírky), i to, nakolik se v Knize baladické žánrový odkaz naplňuje či relativizuje, nebo přímo popírá, bylo potřebné, aby si nejprve prostřednictvím odborné literatury ozřejmila, jak byla balada chápána a definována a jak se žánr umělé balady utvářel v české literatuře před Sovou, který nebohybně vytvořil několik pozoruhodných variant – byť nelze nejspíše hovořit o baladickém zření světa, které předpokládá původní mytické vědomí řádu, sil a bytostí nadpozemských.

V rámci svého velmi serózně míněného výkladu se Marie Kroužilová stává jakýmsi průvodcem, akceptujícím pořadí básnických skladeb. Průvodcem, jenž nám sděluje svoje poznání a promýšlení – syžetů (zápletek), postav, scénérií, motivů a významů. Také uplatněných kompozičních postupů. Zřejmě je tu rovněž snaha (v podstatě interpretační) dopátrat se hlubších vrstev; zvláště psychologické podstaty vztahů dramatických person, ztělesňujících cosi obecněji platného pro mužský a ženský svět; princip ženství a mužnosti. Jak je z práce patrné, dosahuje autor zneurčívání minulostní kulisy, právě tak jako archetypovostí některých postav, kulis, přírodních entit, motivů.

Marie Kroužilová nepouští ze zřetele žánrové hledisko a zdá se mi, že interpretace se jí daří též v závislosti na tom, zda je rozpoznatelné a doložitelné; tedy, zda-li byla žánrová intence (paměť) autora na formování a vypravěčském zprostředkování příběhů účastna. Zdá se mi, že tam, kde se baladická tradice více či méně akceptuje, počíná si vykladačka s větší jistotou. Nejbezradněji vynívá prezentace a výklad Balady o jednom člověku a jeho radostech (ta se bohužel nalézá na počátku celého cyklu), kde alegorismus, zmatená sémantika, aluzivnost a hybridnost poetiky (v práci se např.

zjišťuje symbióza introspekce, alegoricko-symbolistní dějovosti a popisné dekorativnosti) komplikuje porozumění natolik, že výklad skladby by byl i nad síly zkušenějších interpretů.

Je lépe, když autor použije třeba označení romance, které svou menší závazností navíc odpovídá řadě textů – nejen Romanci o šílenství krásy, také ale Dračím hlavám a vůbec příběhům zrady a msty. Na nich se pěkně zračí, jak tu netrestá baladická vyšší moc, ale uražená lidská hrdost a ješitnost; lidská zášť, svévole a neporozumění.

Možná se může místy zdát, že autorka zjišťuje a prokazuje žánrové znaky poněkud tendenčně (triadický postup pochopitelně k doložení žánrového typu nestačí), avšak dílčí rozbor podle mého soudu prokazuje, že si je dobře vědoma, nakolik se Sova baladičností (nejčistší nejspíš v Baladě o Andělce) zpronevřuje, nakolik jsou jeho básně dílem subjektivity zcela jiné – ne-mytické doby; subjektivity, která se tu uchyluje prostřednictvím fikce mimo svůj čas a prostor, nasazujíc si narativní a dramatickou masku. Subjektivita, jež v závěrečné Sonátě nakonec vzdává hold mužnému postoji génia, kterého pro ni ztělesňuje Jan Neruda.

Průvodcovskou roli Marie Kroužilová odkládá v kapitole Závěr, aby shrnula své zásadní poznatky o opomíjeném Sovově díle:

- z hlediska prostředí a času jde autorovi pouze o minulostní dojem, o kulisu vhodnou pro bloudění zmatených jedinců, oplývajících složitou psychikou a spějících nejen k tragickému konci, ale též ke smíření, byť relativnímu
- baladičnost přesahuje (či se jí vymyká) role viny, která se pojí se silami nacházejícími se v nitru člověka, právě tak jako absence řádu a relativizace hodnot; lze proto souhlasit, že nejde o svět baladický, nýbrž baladizovaný
- autorský subjekt (jeho čas) je nejspíš vskutku rozpoznatelný tam, kde významnou roli (syžetovou, psychologickou) hraje nesoulad vztahů, prohlubovaný nesouladem komunikačním či právě z něho pramenící
- modernizaci (dá-li se to takto říci) prokazuje Sovovo pojetí tradičního žánru též zproblematizováním základních syžetových polarit: příčina – následek, vina – trest, láska – zrada
- přestože se v Knize baladické využívají postupy známé z balad minulých (triadické schéma, paralelismus, antiteze, gradace, opakování apod.), současně se básně tradici zcizují lyričností (její povahou) a reflexivitou

Jak autorka uvádí, na projevy dekadentní a symbolistní poetiky poukazovala (také na stylizaci secesní) ve svých dílčích rozbořech. K tomu tolik: zdekadentnění a zesymboličtění balady by mělo být tématem a problémem speciálního a uceleného výkladu, který by tak Knihu baladickou náležitě situoval do kontextu autorova díla i literárního procesu. To je ovšem téma pro novou kapitolu, či přímo práci.

Bakalářskou práci Marie Kroužilové na základě všeho pozitivního, co jsem výše uvedla, doporučuji k obhájení a navrhuji známku výbornou.

Doc. Marie Mravcová.